

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1891 (Staatsblad N°. 124.)

Zondag 20 Mei 1906. N°. 1481.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elk regel meer f —.30. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de tien geboden.

CII.

HET ACHTSTE GEBOD.

III.

Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn. Matth. 6: 21.

Reeds de, in ons vorig artikel vermelde, vier uitspraken van den Heere Jezus over den Mammon of het Geld (Matth. 6: 24 en Luk. 16: 9, 11 en 13) deden ons zien, dat door hem de eigendom van stoffelijke goederen op zichzelf allerminst is veroordeeld. Wat hij zedelijk veroordeelt, is alleen de Mammondienst en het onrecht dat vaak met de verwerving en het gebruik van het Geld is verbonden. En dit zedelijk oordeel over den eigendom is des te merkwaardiger met het oog op de, in ons vorig artikel ook vermelde, sociale of maatschappelijke verhoudingen van het Israel uit Jezus dagen. Indien Jezus toch in den zin waarin men dat soms meent, een „volksman“ ware geweest, of ook, wat sommigen van hem maken willen, een dwepert met de „toekomstige eeuw“, die voor de belangen en behoeften „dezer eeuw“ geen oog had, — hij zou zich zeker over eigendom en bezit anders hebben uitgesproken.

Maar Jezus is noch het een, noch het ander.

Hij is de Heiland van menschen.

Van arme, maar ook van rijken menschen.

Een Heiland voor het eeuwig-hemelsche, maar ook voor het tijdelijk-aardsche.

Hij helpt zoowel den rijken hoofman van Kapernaüm, als den armen kranke in Bethesda; den rijken Jairus als den armen Bartimeüs.

En dat Jezus den eigendom op zichzelf allerminst veroordeeld heeft, zal nog duidelijker uitkomen wanneer wij, na de vier reeds vermelde, nu ook andere uitspraken van hem nader bezien en daarbij ook letten op zijn houding tegenover rijken en armen.

Vooraf dient echter een voorstelling be-streden, die nog altijd bij velen omtrent den Heere en zijn Apostel gevonden wordt en wel deze, dat zoo Jezus als zijn discipelen bepaald arm zijn geweest.

Deze voorstelling nu is onjuist.

Wel bracht Maria als haar reinigungs-offer twee duiven, de gave der armen, doch dit bewijst nog niet, dat het gezin waarin Jezus te Nazareth is opgevoed, een proletariats gezin was. Josef, de timmerman, zal zeker niet tot de rijken hebben behoord, maar dat hij alle jaar met Maria, en straks met Jezus, op het feest van Paschen naar Jeruzalem kon reizen (Lukas 2: 41) doet genoegzaam uitkomen, dat hij ook niet tot de bezitlozen behoorde. Ook de omstandig-heid, dat er in het gezin gezorgd was Jezus als kind lezen en schrijven te leeren en daarbij het bericht van Eusebius, dat de bloedverwanten van Jezus, die voor den keizer Domitianus gebracht werden, wel menschen met vereelde handen, doch tevens bezitters van een stuk land ter waarde van 9000 denariën waren, wijzen er op, dat men zich Josef en Maria als bescheiden burger-menschen, maar niet als straatarmen moet voorstellen. En als de Heere straks in Israel is opgetreden, bieden ons de evange-lische berichten omtrent zijn levensbestaan allerminst het denkbeeld van armoede. Hij beschikt dan over een kas, waaruit nu en dan zelfs de armen geholpen werden en die soms tweehonderd denariën bevatte (Mark. 6: 37). Wilt nu volgens Matth. 20: 2 een denarie of „penning“, — d. i. ongeveer acht stuivers van onze munt, — in dien tijd een voldoende dagloon was, zoo moet toen een som van tweehonderd denariën of tachtig gulden een niet onbelangrijk bedrag zijn geweest. Van armoede, van gebrek lijden is er dan ook in den kring van Jezus nooit sprake geweest, want in de ure der scheiding moesten de zijnen dankbaar erkennen, dat hun niets had ontbroken (Lukas 22: 35). En nu weten wij wel, dat vele vrouwen hem dienden van hare goederen (Lukas 8: 3), maar dit neemt niet weg, dat de Heere toch niet tot de bezitlozen behoorde. Zelfs in zijn kleeding, in den rok zonder naad van boven af geheel geweven (Joh. 19: 23) kwam een zekeren welstand uit. En zijn woord tot de Schriftgeleerde, die zich aanboden om hem te volgen: „de voeten hebben hollen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des menschen heeft zich waar hij het hoofd nederlegge (Matth. 8: 20), — is wel een getuigenis, dat het hem bij zijn reizend en trekkend leven aan een vast verblijf ont-brak, maar niet een getuigenis van armoede.

En ook de discipelen waren geen prole-tariats.

Johannes en Jakobus waren zonen van Zebedeus, een welgestelden visscher, die er een eigen schuit en knechts op nahielt (Mark. 1: 20). Simon en Andrews hadden te Kapernaüm een huis waar Simons schoon-moeder de gasten aan het Sabbatsmaal diende (Mark. 1: 29). En eindelijk was Mattheus de tollenaar, die in zijn huis een grooten maaltijd voor een talrijke gastenschaar kon aanrichten, een vermogend man.

Het is bovendien merkwaardig, dat het Sanhedrin, na den Pinksterdag, wel verneemt, dat de Apostelen „ongeleerde en slechte menschen“ zijn (Hand. 4: 13), d. w. z. ongeletterden en in de Joodsche Theologie ongecoördineerd, — maar dat met geen woord wordt gerept van hun armoede.

De „arme visschers van Galilea“ zijn dan ook metterdaad slechts producten der dichtende verbeelding.

Volgt uit dit alles reeds, dat de Heere in het bezit, in den eigendom zeker geen zonde heeft gezien; uit de gelijkenis van den man, die honderd schapen besit en als hij er een van verliest, dat verlore-ne zoekt en als hij het gevonden heeft het op zijn schouders legt, verblijd zijnde; uit die andere van de vrouw, die tien pen-ningen, — tien drachmen, d. i. ongeveer 10 x 8 stuivers of vier gulden — besit, en als zij een drachme verliest, met een lampje er naar gaat zoeken en het huis met bezems veegt en blij is als zij haar verloren geld-stuk vindt (Lukas 15: 4—9) — uit deze gelijkenissen mag zeker worden afge-leid, dat de Heere zelfs de de gehechtheid van 'n mensch aan zijn eigendom niet afkeurt.

Zeker, met deducties of afleidingen uit 's Heeren gelijkenissen moet men voorzich-tig zijn. Uit die van den „onrechtvaardigen rentmeester“ (Luk. 16: 1—8) bijvoorbeeld, mag niet afgeleid, dat Jezus het stellingen, — een oneerlijke praktijk waarop wij in een volgend artikel terugkomen — heeft goedgekeurd, maar anders staat het met die van „het verloren schaap“, en „van de verloren penning“.

Uit het woord toch, dat de Heere aan deze twee gelijkenissen toevoegde: „Alzoo zeg ik u, is er blijdschap voor de engelen Gods over een zondaar, die zich bekeert“ (vs. 10), blijkt, dat hij in de smarten van 'n mensch, die zijn eigendom verliest, en in de vreugd van 'n mensch, die zijn eigendom vindt, ons iets teekent wat ook in God is en wel zoo, dat de goddelijke smarte over het verlies en de goddelijke vreugde over het vinden van Zijn eigendom het archetypische, het oorspronkelijke, — de menschelijke smart over het verlies en de menschelijke vreugde over het vinden van den eigendom het ektypische, de afdruk is.

Dan, hoewel de Heere den eigendom niet, heeft veroordeeld en zelfs de natuurlijke gehechtheid van den mensch aan zijn goed, als een trek van zijn naar Gods-beeld-schapen-zijn, niet afkeurt, — heeft hij toch aan het aardsche goed slechts een betrek-kelijke waarde toegekend.

Wij zagen reeds in ons vorig artikel, hoe hij den Mammon, het Geld, als het minste stelt tegenover het groote; den onrechtvaar-digen Mammon tegenover het ware (Lukas 16: 10 en 11).

En deze betrekkelijke waarde heeft het goed met het oog op 's menschen bestem-ming voor de eeuwigheid. Duidelijk sprak de Heere dit uit naar aanleiding van de vraag van een man, die hem als scheidsrechter wilde inroepen bij een erfenisquaestie met zijn broeder. Jezus weigert dit en zegt dan tot de schare, omdat hij weet, dat de heb-zucht oorzaak is van dezen broedertwist: „Ziet toe en wacht u voor de gierigheid; want het is niet in den overvloed, dat iemand leeft uit zijn goederen“ (Lukas 12: 15). En op dit woord laat hij dan volgen de gelij-kenis „van den rijken dwaas“ (vs. 16—21).

De bedoeling van 's Heeren woord over de „gierigheid“, waaronder wij hier niet uitsluitend de vrekheid, maar in het algemeen de begeerte naar bezit, de hebzucht, het al maar-meer-willen-hebben, moeten verstaan is, dat de grond van het leven niet is het bezit, maar de Wil van God; dat men ook zonder bezit in het leven kan blijven, maar dat men niet bezit, met overvloed van bezit, met overvloed van goederen, onverwacht en ongedacht kan sterven.

M. a. w. niemand leeft van of door zijn overvloed, maar ieder leeft door den Wil van God; overvloed waarborgt dus het leven niet.

Een eenvoudige waarheid, maar eene, die 'n mensch welke overvloed heeft, als spoedig gevaar loopt te vergeeten. En dan gaat zoo 'n mensch zijn vertrouwen zetten op zijn goed, is hij een dienaar van Mammon.

Heel dwaas.

Als men het indenkt.

Maar wie onder de passie van de heb-zucht is, denkt dat niet meer in.

En daarom waarschuwt Jezus en zegt: Ziet toe en wacht u voor alle hebzucht!

En vol liefderijke zorg voor der menschen zielen, voegt de Heiland aan deze zijn waarschuwing de gelijkenis toe van „den rijken dwaas“.

Hij teekent voor de schare een dwaas rijke.

Een rijk man, een zaken-mensch, die al maar rijker wordt en dat op de meest on-schuldige wijze. Hij toch is, onder meer, de gelukkige bezitter van land, dat zoo pro-ductief is dat hij er verlegen mee wordt.

Zijn schuren toch kunnen het gewas niet meer bergen.

„Wat zal ik doen? want ik heb niet waarin ik mijn vruchten zal verzamelen.“

Zoo vraagt deze rijke mensch, op wiens akkers God zulk een wasdom gaf. En het antwoord op de vraag, die hij zichzelf stelt, is 's spoedig gevonden. „Dit zal ik doen: ik zal mijn schuren afbreken, en grotere bouwen, en zal aldaar verzamelen al mijn gewas en deze mijne goederen.“

Heel verstandig.

Als de schuren te klein zijn, moeten ze vergroot.

Maar als hij nu eenmaal weet wat hij doen zal, begint hij, als man van zaken, te bedenken, dat het toch ook een heel werk zal wezen.

Hij zal er zelt wel geen hand bij uitste-ken, daarvoor heeft hij zijn menschen, maar het zal toch heel wat besommelingen geven. Eerst die oude schuren, en wij hebben daarbij te denken aan onderaardsche, droge gewelven, afbreken en dan weer nieuwe bouwen. 't Geeft al weer meer werk bij al het werk dat hij heeft want al werkt hij nu ook zelf niet mee, hij moet er toch bij wezen; zijn oog en over het werk laten gaan.

Over het ploegen en eggen, het zaaien en planten, over het verkoopen en verze-nen en nu weer over dat afbreken en op-bouwen.

Aan de voorstelling van al dat werk ver-bindt zich plotseling bij hem een onlust-gevoel.

Wat heeft hij nu toch eigenlijk aan zijn leven!

En hij wordt ontevreden als hij denkt aan andere rijken in Israel; aan zoo menig rijk mensch, gekleed met purper en zeer fijn lijnwaad, levende allen dag vroolijk en prachtig.

Dan laat hij gaan zijn dichtende ver-beelding.

Als nu eerst die grotere schuren er maar zijn, dan zal ook hij er zijn rust eens van gaan nemen.

„En ik zal tot mijn ziel zeggen, zoo rede-neert hij in zichzelf voort: Ziel! gij hebt vele goederen, die opgelegd zijn voor vele jaren, neem rust, eet, drink, wees vroolijk!“

Dit zal hij dan alles zeggen tot zijn ge-notzuchtige ziel, deze mensch, die geen hooger ideaal kent dan sinnelijke genieting.

Zoo redeneerde, zoo sprak tot zichzelf, deze rijke mensch op den avond, die vooraf-ging aan den nacht van zijn sterven.

En ik zal tot mijn ziel zeggen: „Maar God zeide tot hem: Gij dwaas! in dezen nacht zal men uw ziel van u af-schischen; en hetgeen gij bereid hebt, wiens zal het zijn!“

Deze mensch, die vertrouwde op zijn vele goederen, opgelegd voor vele jaren, leefde een geringer aantal uren zelfs dan het aantal jaren dat hij zich had voorge-steld.

Dat is de dwaasheid van te meenen, dat men leeft van of door zijn overvloed.

Ook een van de wijzen in Israel, Jezus de zoon van Sirach, had reeds gezegd: „Menigeen wordt door schraapzucht en gierigheid rijk, maar dit is het deel hetwelk hij krijgt als zijn loon: hij zegt: „ik heb rust gevonden, laat ik nu eten van mijne goederen;“ doch hij weet niet hoe ras de tijd komt, dat hij sterft en ze aan anderen achter-laat.“ (Spreuken van I. S. h. 11: 16 en 17).

Maar al roept men in Israel, dat het ver-trouwen op het goed voor het leven, dwaas-heid was, zonder meer was men tegen het begaan dezer dwaasheid nog niet gevrij-waard.

Leert deze gelijkenis hoe het Geld hem, die er voor zijn leven op vertrouwt, be-driegt, met haar slotwoord: Alzoo is het met dien, die zichzelf schatten vergadert en niet rijk is in God (vs. 21), — leert zij ons ook dat de hebzuchtige, de mensch, die voor zichzelf schatten vergadert en arm is aan de hemelsche goederen, voor de eeuwigheid evenzoo bedrogen zal uit-

komen als voor den tijd de dwaze rijke bedrogen uitkwam.

En zoo volgt dan en uit Jezus' waar-schuwing tegen de hebzucht en uit zijn gelijkenis van den rijken dwaas, — een waar-schuwing en een gelijkenis naar aanleiding van het verzoek dat een uit de schare tot hem richtte: „Meester! zeg mijn broeder, dat hij met mij de erfenis deele“, — dat het aardsche goed slechts zijn waarde ont-leent aan het gebruik, dat zijn bezitter er van maakt met het oog op de eeuwigheid.

Wie er zijn bestemming voor de eeuwig-heid voor vergeet; wie er zijn vertrouwen op stelt, zijn afgod van maakt doordat hij het als den grond van zijn leven, inplaats van een middel om te leven beschouwt; — voor dien is het bedriegelijk, onbetrouwbaar, waardeloos. Wie er zijn God mee dient, ook daar er leefdadigheid en barmhartig-heid mee te oefenen, voor dien ontleent het daaraan zijn waarde.

In verband hiermede dient ook gewezen op een uitdrukking, die de Heere meer-malen gebruikt, en wel die van „den schat in den hemel.“

Zij komt o. m. voor in die reeks uitspra-ken tot zijn discipelen, welke Lukas in h. 12: 22—34 bijeenbrengt. Daar toch lezen wij in vs. 33—34: Verkoop hetgeen gij hebt en geef almoes. Maakt uzelfen buidels die niet verouden, en schat die niet afneemt, in de hemelen, daar de dief niet bijkomt, noch de mot verderft; want waar uw schat is, aldaar zal ook uw hart zijn.

En zoo ook vinden wij deze uitdrukking in de Bergrede wanneer de Heere tot de zijnen zegt: Vergadert u geen schatten op de aarde, waar ze de mot en de roest ver-derft en waar de dieven doorgraven en stelen; maar vergadert u schatten in den hemel, waar ze noch de roest ver-derft, en waar de dieven niet doorgraven noch stelen; want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn (Matth. 6: 19—21).

Over hetgeen onder deze hemelsche schat of schatten in den hemel, die de Heere hier als het overderfelijke en onvervreem-dbare en eeuwige goed tegenover het verderfelijke en verliesbare en tijdelijke goed stelt — is te verstaan, loopen de meeningen uiteen. Ons wil het voorkomen, dat hier niet aan de zaligheid, welke Christus voor de zijnen heeft verworven, maar wel aan de heerlijkheid is te denken.

De Schrift toch spreekt ons op meer dan een plaats van een loon, van een loon der genade, en dit loon kan niet anders zijn dan de meerdere of mindere heerlijkheid, die eens in de voor allen gelijke zaligheid, zal worden genoten. En de Schrift spreekt ons naast de toegerekende gerechtigheid van Christus ook van een gerechtigheid des Koninkrijks, die de geindheid, de wilsoverheersing van Jezus' oprechte geloof-vigen is. Het is deze gerechtigheid, die zich openbaart in heilige liefde tot God en om God ook tot de menschen. En het is dit betoon van liefde dat, zeker niet uitsluitend, maar toch ook door het geven van almoes, door het oefenen van weldadig-heid en barmhartigheid schatten vergadert van hemelsche heerlijkheid. In het slot-woord, dat Jezus aan deze uitspraken over den schat in den hemel toevoegt, „want waar uw schat is daar zal ook uw hart zijn“ (Mt. 6: 21 en Luk. 12: 34) — wijst hij eerst op de algemeene waarheid, dat naar de plaats waar onze schat is, ook uitgaat ons hart. En wij nu het hemelsche leven, het leven in de gemeenschap met God, het leven met Hem in de eeuwige zaligheid, als het hoogste goed, als dat waar-aan hij de hoogste waarde toekent en dus als zijn hoogste schat de bestemming des menschen is, moet ons hart ook uitgaan niet naar de aarde, maar naar den hemel.

Opmerkelijk, vooral in verband met wat wij zooeven schreven, dat het betoon van de liefde der geloovigen niet uitsluitend door het geven van almoes hun een schat in den hemel vergadert, is daarbij, dat waar de Heere in Matth. 25 het laatste oordeel teekent, hij onder de werken van barm-hartigheid door de rechtvaardigen verricht, wel het spijzen der hongerigen, het laven der dorstigen, het herbergen der vreemde-lingen, het kleeden der naakten, het bezoeken der zieken en der gevangenen (vs. 35 en 36) — maar niet het geven van almoes heeft genoemd. Ook voor wie onder Jezus geloovigen geen almoes geven kan, staat toch de weg open zich een schat te ver-gaderen in den hemel.

Bleek ons alzoo, dat de Heere den eigendom op zichzelf niet veroordeeld heeft; het bezitten van aardsch goed niet als zonde heeft gebrandmerkt en ook, dat hij aan den eigendom slechts een betrekkelijke waarde heeft toegekend waarbij alles aan-komt op het gebruik van het aardsche goed

met het oog op 's menschen bestemming voor de eeuwigheid, toch zijn er ook uit-spraken des Heeren waaruit blijkt, dat hij in het bezit van aardsch goed eer een na-deel dan een voordeel heeft gezien.

Bij de eerste drie evangelisten lezen wij twee woorden des Heeren, die naar Matth. 19: 23 en 24 aldus luiden: Voorwaar zeg ik u, dat een rijke bezwaarlijk in het konin-rijk der hemelen zal ingaan; en wederom zeg ik u: het is lichter, dat een kameel ga door het oog van een naald, dan dat een rijke inga in het koninkrijk Gods.

In het eerste woord spreekt Jezus de bezwaarlijkheid, in het tweede — het beeld van kameel en naaldeoog — kortweg de onmogelijkheid uit.

Het is echter opmerkelijk, dat de discipelen, op het hooren van deze woorden, zeer ver-slagen werden en zeiden: Wie kan dan zalig worden (Matth. 19: 25). Blijkbaar hadden zij dus zulk een krasse uitspraak van Jezus nog nooit gehoord. Reeds dit is een vingervijzing om 's Heeren woorden niet anders te verstaan dan in het verband waarin zij voorkomen.

En dat verband is de ontmoeting met „den rijken jongeling“.

Tot hem had Jezus zooeven gezegd: Zoo gij wilt volmaakt zijn, ga heen verkoop wat gij hebt en geef het den armen, en gij zult een schat hebben in den hemel; en kom herwaarts en volg mij (vs. 21).

Het kan zijn, dat de Heere Jezus, die altijd „wist wat in den mensch was“ (Joh. 2: 25) hem dit gezegd heeft omdat hij wist hoe deze mensch stond tegenover het aard-sche goed; het kan ook zijn, indien wij letten op wat Jezus in Lukas 12: 33 tot al zijn discipelen zegt: Verkoop hetgeen gij hebt en geef almoes, — dat, wij voor zijn jongeren, zijn bestendige volgers, met-terdaad noodig was vrij te zijn van de besomelingen verbonden aan groot bezit, de Heere hem dit gezegd heeft ook in ver-band met het „en kom herwaarts en volg mij.“ Hoe het zij, in het bijzonder geval waarin deze rijke verkeerde, was het zijn plicht geweest te verkoopen wat hij had en den armen te geven, zooals het nog plicht kan zijn om ter wille van de zaak des Heeren ons goed op te offeren.

Maar de rijke jongeling schrok voor de vervulling van dezen plicht terug, en toen sprak de Heere zijn twee hierboven aan-gehaalde woorden. Uit deze woorden volgt echter niet, dat de rijkdom op zichzelf, maar wel dat hij voor den zondigen mensch een kwaad kan worden, wijl hij hem ver-hindert zijn wil naar Gods wil te voegen. Dit bezwaar moet bij den rijke door Ge-nade overwonnen en Jezus zegt dan ook: „Bij de menschen is dat onmogelijk; maar bij God zijn alle dingen mogelijk“ (vs. 25).

Daarom zijn dan ook de armen die Jezus zalig spreekt, de armen van geest, en daarom ook zal wel een rijke, die een armen Lazarus laat versmachten aan zijn deur, maar niet een rijke, die Mozes en de profeten hoort, die uit het geloof, de liefde in het oefenen van barmhartigheid betoont, na zijn sterven de oogen opslaan in de hel.

„Och, dat Gij de hemelen scheurdet.“

[HEMELVAART.]

Och dat Gij de hemelen scheur-det, dat Gij neederkwamt, dat de bergen van uw aangezichte ver-vloten. Jesaja 64: 1

De dag van Hemelvaart is een Goddelijke gedenkdag!

Zoo heerlijk om onzen Heiland. Het op deze aarde te volbrengen Verlossings-werk was dan nu volbracht. Niet alleen zijn dragen van de knechtsgehalte. Niet alleen de loop van den Man van Smarte. Niet alleen het ingaan in den eeuwigen Dood. Maar ook dat verkeer nog die veertig dagen lang op deze aarde, om zijn apostelen in te wijden in de heilige, reusachtige taak, die hun van nu af te wachten stond.

Ook die veertig dagen waren nogmaals een offer der liefde door Jezus gebracht.

Hem wendte de heerlijkheid daarboven. Hem riep en lokte de plaats aan Gods rechterhand in de hemelen. Hem wachtte de kroon.

Maar nog toefde hij. Nog bleef hij dagen-lang in de sfeer dezer wereld. Niet, omdat die sfeer der wereld hem aantrok. Integendeel, tusschen den verzen Heiland en die nog in ellende verzonken wereld was alle band der gemeenschap afgesneden. Voor die wereld had hij opgehouden in haar midden te verkeer-en.

Van die wereld was hij afgestorven, en zijn Verrijzenis had hem niet aan die wereld, maar alleen aan den kring zijner heiligen terugge-gewezen.

Eer was dit nog toeven op deze aarde, die veertig dagen lang, voor hem iets tegennatuur-

ks. Hij behoorde haar niet meer toe. Hij as aan haar en zij was aan hem vervreemd. Ook al bleef hij nog in haar verkeer, die wereld zou hem niet meer zien. Hij zou er nog zijn, maar buiten haar om. Hoorende niet meer aan haar, maar aan een hooger sfeer, waarin hij felicitijd door zijn opstanding was ingegaan.

Maar Jezus had zijn jongeren lief. Hetaangrijpend scheiden van zijn jongeren in Gethsemane, het scheiden van Petrus in de Raai, het scheiden van Johannes op Golgotha, kon niet het afscheid zijn. Niet de wereld, maar zij moesten hem na zijn Verrijzenis zien. Ze moesten in hun nieuwe verhouding tot hem worden ingewijd. Ze moesten, in zijn Verrijzenis zelve herboren, de apostolische zalving ontvangen. Ze moesten worden voorbereid op den overgang tot de nieuwe verhouding, als zij alleen op aarde en hun Meester in den hemel zou zijn.

En daartoe had Jezus ook dat laatste offer gebracht, om niet terstond na zijn opstanding, maar eerst weken daarna ten hemel op te varen, en al die dagen nog de heerlijkheid te derven die hem wachtte op Gods troon.

Maar duren kon dit niet. Het moest een einde nemen. Het was een heilige pauze in zijn verheerlijking, uit liefde aanvaard, maar die op het kortst moest saamgetrokken.

Het kon en mocht niet zijn al die dagen een voortdurend verkeer met de zijnen. Dan had het niet aan zijn dood beantwoord, dan zou het niet aan de scheiding die komen moest, gewend hebben. En daarom niets dan een nu en dan verschijnen, om dan weer zich terug te trekken. Eerst veelvuldiger, daarna spaaramer, en eindelijk de algehele afbreking, om straks bij Damascus en op Pathmos slechts voor een vluchtig oogenblik zich te openbaren.

En daar tusschen in ligt het finale afscheid. De laatste ontmoeting op den Olijfborg, met Gethsemane aan den voet, breed daarachter Jerusalem, en achter Jerusalem Golgotha en de spelok waaruit hij verrees.

Zijn laatste bevel had Jezus hun medegedeeld. Het oogenblik van scheiden stond nu zóó zóó te komen. En toen van den top van den Olijfborg verhoef hij zich uit hun midden, en voor, dat ze 't zagen, al hooger op, tot de lichtwolven kwam en hem onderschepte, en engelen uit den lichtgans openbaar werden, die zijn jongeren 't laatste troostwoord toeriepen: „Van u gegaan, maar om eens weder te keeren. Eens wordt heel de wereld zijn!”

Waar die hemelen zijn, waartoe Jezus opvoert, blijft ons een mysterie. We zoeken ze daarboven, en heel de Schrift zegt 't ons, en ons eigen hart geeft er een echo op, dat de hemelen der heerlijkheid zich boven ons welen.

Het is ons een ingeschapen sielsbehoefte, den troon onzes Gods niet om en bij ons, noch beneden ons, maar daarboven te zoeken. De hemelen zijn Gods troon en de aarde is de voetbank zijner voeten. Naar die hemelen zien we op, waarvan ons 't licht komt, waar Gods starren fonkelen in 't firmament, waarvan de regen tot ons nederdaalt en doorvochtigt de aarde en zegen om ons spreidt. Maar afmetingen gelden hier niet. De hemelen onzes Gods zijn niet onze stoofkachel, reken niet met onze afstanden, zijn niet in de maat van het eindige begrepen.

Ze zullen zich eens voor ons ontsluiten waar wij het niet vermoeden, ze zullen niet zijn waar we gegist hadden. Maar in ongekende heerlijkheid zullen ze hun poorten voor ons openen. En het is tot die heerlijkheid dat Jezus, toen hij opvoert, is ingegaan.

Och, dat Gij de hemelen scheiddet! riep Jesaja in zijn sielsbeklindheid uit, want opgevat in zijn diepsten zin, was dit onze ellende, dat onze wereld door haar zondig ontaarden van den hemel onzes Gods was afgesloten. Het heilige daarboven, het onheilige om ons heen en in ons eigen hart.

En dan telkens een optien naar boven, naar den hemel die van koper scheen, en welks geboden vensters en poorten nauwelijks onze geboden doordroeten.

Op dien hemel waren we aangelegd, voor dien hemel waren we bestemd, alleen een leven in gemeenschap met dien hemel kon aan onze existentie op deze aarde haar van God besteden glans bijzetten.

Niet wij konden tot die hemelen opklimmen, om hun poorten te ontsluiten; en daarom, al wat ons restte was, om naar dien hemel op te zien, naar dien hemel te staren, en naar dien hemel te roepen en te smeeken, of onze God, of Hij, die 't alleen kon, ons dien hemel scheuren en ons den toegang tot dien hemel weer ontsluiten mocht.

En dat gebod nu is in Christus verhoord. Eerst doordat hij uit dien hemel nederdaalde, en toen doordat hij tot dien hemel opvoert.

Door dit laatste zelfs nog veel sterker dan door zijn nederdaalen. Want, zeer zeker, toen Jezus op aarde vertoefde, was boven hem steeds een geopende hemel, en waren het de engelen Gods die opklimmen en nederdaalden boven den Zoon des menschen. Maar toch, eerst door Jezus' hemelvaart is de gemeenschap tusschen hemel en aarde op breede schaal, duurzaam en blijvend, gevestigd.

Hij voer op, niet gelijk hij nederdaalde, maar in zichzelf opvoerende onze menscheelike natuur. Als de Zoon Gods kwam hij tot ons, maar als de Zoon des menschen glog hij ten hemel binnen.

Zijn hemelvaart is geen afbreken van de gemeenschap met de zijnen, maar veeleer een vastleggen voor eeuwig van den band die hem aan zijn heiligen op aarde verbindt.

Wonderbaar wederzijdsch is zelfs die gemeenschap. Hij, ons Hoofd, en in hem ons leven bij God verborgen, maar ook omgekeerd, hij, onze Heiland, woonend in de herten der zijnen makend en nabij hen met zijn majesteit, zijn genade en zijn Geest.

Zien oogenblik meer afbreking, veel min verbreking van den band die onze aarde aan den hemel verbindt, maar in het heilig mysterie steeds voortgaande, levendige, heilige uitstraling van licht en glans, van kracht en mogendheid uit den Hooft naar ons, en daartegenover een in even heilig mysterie rusteloos opklimmen van ons geloof, onze liefde en onze hope naar den Troon der heerlijkheid.

Door op te varen naar den hemel is Jezus ons niet verder geworden, maar dichterbij gekomen.

doorwerkend Goddelijk regiment, dat Christus als ons Hoofd over heel dit aardrijk tot gelding brengt.

In de woestijn toonde satan Jezus de Koninkrijken der wereld en spiegelde hem over die Koninkrijken een diabolisch regiment voor. Dat sloeg Jezus af, en voor wat hij toen afloeg, ontving hij nu, als de kroon op zijn Verlossingswerk, het geestelijk en Goddelijk regiment over alle volken en naties. Zoo voldeint hij over heel deze wereld, wonderbaar en majestueus, die langzame voorbereiding van geestes toestanden, die eens tot de volinding leiden zullen, om alsdan zijn eeuwige Koninkrijk volkomenlijk op deze zelfde wereld, vanwaar hij opvoert, te vestigen.

Zoo zijn de hemelen gescheurd, zoo zijn de vensters en poorten des hemels ontsloten, om nooit meer gesloten, zelfs niet omsluitend te worden.

Wie nu nog voor een koperen hemel met zijn geboden staat, heeft dit slechts aan zijn eigen ongelooft en zijn eigen ongeestelijkheid te wijten.

Maar voor hem, voor haar, die gelooft, zijn de hemelen geopend, en straalt uit dien geopenden hemel in de duisternis van deze wereld en in de duisternis van ons eigen hart, een zachte, zalige glans van licht, liefde en leven. En de ziel die er door gekoesterd wordt, heeft nu reeds „wandelingen daarboven” onder Gods heiligen, en ziet met een lach van vreugde op 't gelaat de ure naderen, dat ze, na hier den loop voldeint te hebben, ook zelve tot die volle heerlijkheid zal ingaan.

De eerste Christenen voelden dat, en droegen daarom onder blijde jubelzangen, in witte kleederen, hun in Jezus ontslapen dooden, ten grave uit.

Wij, op verderen afstand van den Olijfborg, volgen andere usantien, zij 't maar nooit met minder vaste hope voor onze dierbare ontslapenen in 't hart.

Amsterdam, 18 Mei 1906.

Nadere correspondentie.

Gelijk men zich herinneren zal, waren in Friesland sommige broeders bezorgd, dat de splitsing hunner kerken in twee particuliere Synodes nadeelig zou blijken voor de belangen die de Friesche kerken gemeenschappelijk verzorgen, zoals de Zending enz. We wazen er daarom op, dat niets de Friesche kerken belette voor deze gemeenschappelijke belangen een nadere correspondentie aan te gaan of zelfs een verenigde zitting van beide Synodes te houden.

Da, de Geus, die dit denkbeeld overnam, schreef in de *Friesche Kerkbode* een uitnemend artikel, waarin hij eerst uiteenzette, op welke wijze deze „nadere correspondentie” ontstaan was, hoe ze in onze oude Gereformeerde kerken practisch geregeld was en daarna in Art. 48 van onze Kerkenorde officieel werd gesanctioneerd.

Hoewel we met den hoofdinhoud van dit artikel van harte onze instemming betuigen, veroorloven we ons toch enkele kantteekeningen te maken, die Ds. de Geus wel als broederlijke kritiek zal willen beschouwen.

Naar het ons voorkomt, legt Ds. de Geus wel wat al te veel nadruk op de gevaren, die aan zulk een nadere correspondentie verbonden kunnen zijn. Die bezwaren zijn volgens hem tweeledig. Vooreerst, dat de deputaten eener sterkere Synode wel eens wat veel overwicht konden doen gelden op een zwakkere Synode, waardoor aan de zelfstandigheid der particuliere Synodes zou tekort worden gedaan. Al ontkennen we dit bezwaar niet, we gelooven toch dat men hier niet overdrijven moet. Deputaten eener naburige Synode kunnen, zelfs al kregen ze stemrecht, nooit meer dan twee of drie stemmen uitbrengen en overheersching kan dus geen sprake zijn, tenzij dan door de overtuigende kracht hunner argumenten. Dat in den eersten tijd onzer Kerken, toen alles nog ongeordend was, een sterkere provincie zich wel eens wat veel inliet met de huishoudelijke aangelegenheden eener naburige provincie, is geen reden om voor herhaling van dit kwaad te vrezen, nu de toestanden geheel anders geworden zijn. De beslissende macht berust toch altoos bij de leden der eigen Synode. Bovendien kan kwalijk ontkend worden, dat de *persoonlijke invloed* van deputaten eener naburige provincie soms zeer nuttig gewerkt heeft. Op de particuliere Synode van Zuid-Holland in 1818 hebben de afgevaardigden der Noord-Hollandsche Synode, die tot de meest beslissende Gereformeerden behoorden, niet weinig er toe bijgedragen om de Synode van Zuid-Holland in Gereformeerde spoor te leiden. Ook in Utrecht en andere provincies is hetzelfde geschied en zo lang deze invloed alleen goetend wordt door argumenten en adviezen, is daartegen ook geen het minste bezwaar. De zelfstandigheid van een kerkeraad wordt niet teniet gedaan, wanneer hij advies ontvangt in moeilijke omstandigheden van een Hoogleraar in het Kerkrecht. En de zelfstandigheid eener particuliere Synode wordt evenmin aangerand, wanneer deputaten eener zuster-synode haar dienen van advies.

Moelijker is natuurlijk de vraag, in hoeverre aan deze deputaten ook een beslissende stem kan worden toegekend. Ds. de Geus merkt terecht op, dat vroeger als regel gold, dat deputaten eener naburige Synode alleen dan stemrecht hadden, wanneer het besluit ook hunne kerken aanging, zoo bijv. wanneer een Generale Synode verzoekt moest worden, hulp moest worden verleend aan buitenlandsche Kerken enz. Hij stelt daarom voor dat de a.s. Particuliere Synodes het volgende voorstel zullen aannemen:

„De Particuliere Synode van Friesland (zuidelijk gedeelte), die eenigheid der Gereformeerde kerken in de provincie Friesland zooveel mogelijk wenschende te behouden, en lettende op Art. 48 der D. K. O., noodigt de Partic. Synode van Friesland (noordelijk gedeelte) uit, tot het houden van correspondentie.

Daartoe verzoekt zij aan de Particuliere Synode in het Noordelijk deel, twee broeders te willen aanwijzen, die door de Synode, kerk zullen worden genoodigd op de e.v. Particuliere Synode in het Zuiden, om deel te nemen aan de vergadering met adviserende stem in de zaken die uitsluitend de kerken van Friesland (Z. G.) betreffen, maar met beslissende stem in alle andere zaken; en deelt zij mede, dat zij tot hetzelfde doel aangewezen heeft de broeders die op dezelfde conditie als bovengenoemd genoodigd, gaarne aan de vergaderingen van de Partic. Synode van Friesland N. G. zullen deel nemen.

Naar het ons voorkomt, is dit voorstel volkomen in den haak, bakt het de grenzen van de bevoegdheid der deputaten op juiste wijze af en zullen de particuliere Synoden in Friesland zijn doen met dit voorstel in ernstige overweging te nemen.

Het tweede bezwaar van Ds. de Geus tegen de nadere correspondentie is, dat daardoor de noodzakelijkheid eener Generale Synode minder sterk gevoeld zal worden, en door de nauwe verbinding van twee of meer particuliere Synodes wel eens gedoogd zou kunnen worden aan de bevoegdheid der Generale Synode. Het is zeker waar, dat in de 17e en 18e eeuw, toen de Generale Synodes door de Overheid belet werden, de Kerken door deze onderlinge correspondentie in het gebrek eener Generale Synode hebben trachten te voorzien, en daardoor wellicht de prikkel om tot een Generale Synode te komen, eenigszins verlaagd is. Maar nu onze Kerken, gelijk Ds. de Geus terecht opmerkt, reeds zeventig jaar lang geregeld hare Generale Synodes houden, kan van dit bezwaar toch geen sprake meer zijn. En evenmin is de bedenking juist, dat door deze correspondentie de rechten der Generale Synode zouden kunnen worden aangeast. De bevoegdheden der Generale Synode zijn door de Kerkenordening geregeld. De Generale Synode alleen kan besluiten nemen over zaken, die alle Kerken in 't gemeen aangaan. Een of twee particuliere Synodes bijv., die besluiten op eigen hand een nieuwe Bijbelvertaling uit te geven, — Ds. de Geus noemt dit voorbeeld, — zouden daartoe volgens onze K. O. de bevoegdheid missen. Wanneer voorts door „nadere correspondentie” tal van moeilijkheden uit den weg geruimd kunnen worden, die anders door de Generale Synode beslist zouden moeten worden, ligt hierin eer een voordeel, dan een nadeel. Onze K. O. zelf schrijft voor, dat alleen die zaken, die op de mindere vergaderingen niet beslist kunnen worden, op de meerdere moeten gebracht worden. Het agendum onzer Generale Synodes is gewoonlijk zoo overladen, dat de tijd voor ernstige beraadslaging over gewichtige quaesties wel eens ontbreekt. Hoe meer het agendum ontlast wordt, hoe beter dit voor den arbeid der Generale Synode zal wezen.

Ten slotte veroorloven we ons nog op te merken, dat het houden van verenigde zittingen van twee particuliere synodes voor een bepaald doel zeker niet minder aanbeveling verdient, dan onderhandeling door deputaten. Het bezwaar door sommigen geopperd, dat de K. O. van zulke gecombineerde zittingen niet af weet en daardoor tusschen de Generale Synode en de particuliere synode een soort tusschenvergaadering zou ingeschoven worden, gaat o.i. van een onjuiste beschouwing van ons Kerkrecht uit. Vooreerst is een gecombineerde vergadering van twee lichamen voor een bepaald doel niet een nieuwe soort „meerdere vergadering”, evenmin als wanneer bijv. twee kerkeraaden op een bepaalde plaats nu en dan gezamenlijk vergaderen, om beslissingen te nemen over het Zendingarbeid enz., daardoor een „meerdere vergadering” tusschen den Kerkeraad en de Classis gevormd wordt. En in de tweede plaats is het aantal der meerdere vergaderingen volstrekt niet een Goddelijk voorschrift, alsof men overal en te allen tijde juist de opvolging van classes, particuliere synodes en generale synodes zou moeten hebben. Een combinatie van meerdere provincies voor een bepaald doel (mits niet voor de algemeene belangen der Kerk) kan zelfs nuttig en wenschelijk zijn en wordt noch door Gods Woord noch door de Kerkenorde verboden. De particuliere synode van Noord- en Zuid-Holland hebben een gezamenlijke vergadering gehouden over de zaak van Caspar Coolhaes en niemand heeft dit ooit in strijd geacht met de Kerkenordening. De wettelijke opvatting van onze K. O., die aan dit bezwaar ten grondslag ligt, is in strijd met heel den aard van onze Kerkenorde, die zooveel mogelijk de vrijheid der Kerken eerbiedigt en voor alle dingen vraagt wat tot den welstand der Kerken dienen kan.

Een nieuwe Schriftverklaring.

I.

Het is een teeken van gezond geestelijk leven, wanneer de gemeente van Christus hongert en dorst naar het Woord Gods. Hoe uitnemend historische studies, dogmatische verhandelingen en praktische onderwijzingen zijn, het ware levensbrood blijft het Woord Gods. Alleen in dat Woord zal de gemeente troost voor elke smart, medicijn voor elke krankheid, wapenen tegen elke aanval, onderwijzing voor elke moeilijkheid op haar levensweg vinden. En naar mate Christus gemeente dichter bij dat Woord leeft, meer uit de fontein van dat Woord het water des levens schept, zal haar geloofskracht te heijlerijk schitteren, haar roeping te beter worden verstaan, haar arbeid te rijker gezegend worden en haar overwinning over de wereld te zekerder zijn.

Ook in dat opzicht toont onze Gereformeerde Kerk, dat zij door Gods genade het hoogst en het zuiverst staat onder alle kerken op aarde. Tot de karakteristieke eigenschappen van het Calvinisme, zoals het in de historie zich ontwikkelde, behoort juist, zoals ieder toestemt, dat kleven aan

Gods Woord. Met alle kerken der Reformatie deelt de Gereformeerde Kerk de overtuiging, dat het Woord Gods niet weggesloten mag als een kostbaar kleinood in de schatkamers der Kerk, maar dat het moet uitgedragen en gebracht worden tot heel het volk naar Christus bevel: Onderzoekt de Schriften, want die zijn het die van Mij getuigen. Maar onder de Kerken der Reformatie staat de Gereformeerde Kerk daarom het hoogst, omdat ze de eenheid van dat Woord Gods in Oud- en Nieuw-Testament handhaaft, voor geloof en leven geen ander richtsnoer en maatstaf erkent dan Gods Woord, en dat Woord in zijn onvergelykelijke heerlijkheid en Goddelijke kracht ver boven alle oudheid der traditie, boven alle kerkelijk gezag, boven alle menscheelike woord stelt.

Het is dan ook de onsterfelijke verdienste van Calvijn, dat hij schier heel zijn leven besteed heeft om de Schrift in predicaatie en exegese voor het volk uit te leggen, de verborgenheden van dat Woord te verklaren, en dat Woord toe te passen op alle omstandigheden des levens. Niet een der Reformatoren, noch Luther, noch Melancthon, noch Zwingli, heeft zoo diep gegraven in den goudmijn der Schrift als Calvijn. En nog altijd wordt door alle Theologen erkend, dat de reuzenarbeid, door Calvijn aan de verklaring der Schrift ten koste gelegd, wel de kostelijkste vrucht is geweest, die deze Reformatoren aan Gods Kerk geschoonken heeft.

Aan dien grondtrek van het Calvinisme getrouw, heeft ons Gereformeerde volk in zijn beste tijden steeds hoogen prijs gesteld op goede Schriftverklaring. Nog worden werken als Patrick, Polus en Welsh, Henry en Stackhouse, naast de vertaling van Calvijn's exegese werken met gretigheid gezocht en gebruikt. Maar hoe uitnemend deze werken naast onze voortreffelijke kantteekeningen bij de Statenvertaling ook zijn mogen, toch spreekt het wel vanzelf, dat zij niet geheel aan de behoefte van onzen tijd meer beantwoorden. De Heilige Geest, die de eenige uitlegger is van Gods Woord, heeft door worsteling en strijd heen de Kerken steeds dieper geleid in de kennis der Schrift. De rijke bronnen, die het onderzoek van het Oosten ontsloot, leverden kostelijke bijdragen voor het recht verstand der Schrift, die onze vaders niet bezaten. En het leven van onze eeuw eischt weer een andere toepassing van de Schrift, dan onze oude Godgeleerden die boden.

Een nieuwe Schriftverklaring, die heel Gods Woord in zijn eenheid en veelheid voor ons volk verklaart, uitlegt en toepast, is dies een dringende behoefte van onzen tijd. En hoe dankbaar we ook zijn voor de vertalingen van Calvijn's exegese werken en voor hetgeen mannen als Ds. Van Andel e. a. voor enkele boeken der Schrift ons hebben geboden, we hebben meer noodig dan dat. Alleen een verklaring van *heel de Schrift* in een vorm voor onzen tijd gepast, kan ons schenken wat de gemeente van Christus voor haar geestelijk leven behoeft.

Dat geen onzer theologen zich dusverre aan dezen arbeid gewaagd heeft, zal wel niemand bevreemden, die zich indenkt welke eischen zulk een verklaring der Schrift voor onzen tijd stelt. Een populaire Schriftverklaring, zal ze niet in fraseologie zich verlopen, maar metterdaad de kennis der Schrift vermeerderen, moet de vrucht zijn van de meest ernstige en wetenschappelijke studie van elk boek, van elk hoofdstuk, van elk woord der Heilige Schrift. Reeds de eerste hoofdstukken van Genesis plaatsen ons voor vraagstukken zoo ingrijpend, zoo heel het gebied der nieuwere wetenschap omvattend, dat meer dan een menschenleven noodig is om hier tegenover de ongelooftige kritiek weer de rechte lijnen te trekken. Was een schaar van wetenschappelijke mannen vooropgegaan, die van een beslist geloovig standpunt uit, met volle erkenning van het gezag van Gods Woord, een breede reeks van studien over heel de Schrift ons geleverd had, dan zou het betrekkelijk niet zoo moeilijk zijn om de vrucht van dezen wetenschappelijken arbeid in populairen vorm aan het volk aan te bieden. Maar ieder, die op het gebied der exegese thuis is, weet dat dit niet zoo is. De wetenschappelijke exegese stoude een eeuw lang in dienst van modern ongelooft of halfschachtige Vermittelingstheologie. En wat daartegenover van geloovige zijde geleverd werd, droeg meest een Lutherisch en geen Gereformeerd stempel. En wie nu bedenkt, hoe nauw het bij de populaire exegese aankomt op wat onze vaders de analogie des geloofs noemden, zal verstaan hoe uiterst voorzichtig men te zijn heeft bij het gebruik zelfs van deze „geloovige uitleggers” van onzen tijd, opdat men niet onder het kleed van bijbelsche exegese allerlei voorstellingen bij het volk doe ingang vinden, die met de analogie des geloofs, gelijk de Gereformeerde Kerk die naar Gods Woord in haar belijdenisschriften uitsprak, in strijd zijn.

Dat Ds. Sikkell niettegenstaande deze ernstige bezwaren toch een poging gewaagd heeft om thans reeds een proeve van zulk een Gereformeerde Schriftverklaring aan ons volk te bieden, stemt tot dankbaarheid. Natuurlijk zal hij zelf de eerste zijn om te erkennen, dat dit niet de Gereformeerde Schriftverklaring is, die we op den duur noodig hebben. De wetenschappelijke voorstudie, die daarvoor noodig is, ontbreekt nog geheel, en zelfs een genie zou niet in staat zijn dat gemis te vergoeden. Maar waar ons thans levende geslacht toch inleiding in de Schrift noodig heeft en niet wachten kan totdat die wetenschappelijke arbeid verricht is, valt het te loven dat Ds. Sikkell met enkele andere Dienaren des Woords trachten wil voorloopen in deze dringende behoefte te voorzien. De opdracht van dit werk aan de Vrije Universiteit — voor haar een verrassing, omdat ze van te voren hiermee niet in kennis was gesteld — zal door

de Vrije Universiteit zeker op prijs worden gesteld, omdat daaruit blijkt, dat ook onder die predikanten, die niet in eigenlijken zin haar leerlingen kunnen worden genoemd, deze stichting hartelijke sympathie heeft en de door haar beleden beginselen weerklink hebben gevonden.

Wat het werk zelf betreft deelen we nog mede, dat thans reeds twee deelen verschenen zijn. Vooreerst een *Inleiding tot de verklaring der Heilige Schrift als Gods Woord*, waarin Ds. Sikkell de beginselen uiteenzet, die bij de verklaring van Gods Woord hebben te gelden. Deze Inleiding, die „bij het ontbreken van een hermeneutisch werk, dat van de Gereformeerde beginselen uitgaat” als hulpmiddel dienst moet doen, is ook afzonderlijk in den handel verkrijgbaar gesteld. En voorts is als proeve van bewerking het eerste deel van Genesis verschenen, dat de hoofdstukken 1—2:4 omvat. Dit eerste deel bevat reeds meer dan 200 bladzijden. Zoals Ds. Sikkell mededeelt, is de medewerking ook van andere predikanten gevraagd en verkregen. J. W. A. van Schaik te Amsterdam zorgde voor een keurigen druk, op breed en degelijk papier. De uitvoering doet den uitgever alle eer aan.

Over den inhoud van de Inleiding en het eerste deel van Genesis zullen we een volgend maal nog nader spreken.

Een blijde tijding.

Ook in Rotterdam hebben de beide Kerkeraden der Gereformeerde Kerk zich opge maakt om den scheidsmuur tusschen A en B te doen wegvallen.

Na ernstig beraad is een conceptacte van ineenstemming goedgekeurd, die nu aan de gemeente is bekend gemaakt met de navolgende toelichting:

De Kerkeraden, met dank aan den Heere zich verblijdende over de vereniging der Gereformeerde Kerken in Nederland, die den 17 Juni 1893 in de Generale Synode der Kerken te Amsterdam is tot stand gekomen;

overtuigd dat het naar den eisch van Gods Woord is om ook plaatselijk de eenheid der geloovigen zooveel mogelijk tot openbaring te brengen;

overwegende, dat hier ter plaatse geen dringende reden is om de ineenstemming nog uit te stellen, maar integendeel veel dat moet dringen om de plaatselijke gedeelheid te doen ophouden;

van oordeel, dat echter tot de definitieve beslissing niet moet worden overgegaan, voordat de gemeenten hierover gehoord en met de regelingen, waarover de beide Kerkeraden het eens zijn geworden, bekend gemaakt zijn;

roept de Gemeenten saam tot eene vergadering, te houden Woensdag den 16 Mei 1906 's av. 8 uur voor de Kerk van A in de Hovenierstraat, voor de Kerk van B in de Nieuwe Westerkerk, opdat de leden der Gemeente gelegenheid ontvangen hunne eventuele bezwaren, opmerkingen en wenken ter kennis van de Kerkeraden te brengen.

Namens den Kerkeraad A,
JOH. VISSER, k. t. praesid.
G. VAN BEEK, scriba.
 Namens den Kerkeraad B,
P. A. E. SULLIVAN SMIT, k. t. praesid.
A. M. MOLENAAR, scriba.

De Kerkeraden deelen voorts mede, dat naar haar inzien de ineenstemming behoort te geschieden onder de navolgende bepalingen:

We twijfelen niet of deze samenspreking met de gemeenten heeft tot resultaat gehad, dat het aangevangen werk onder den zegen Gods kon doorgaan. En Rotterdam kan dan evenals Amsterdam zich verheugen in de eenheid van het Gereformeerde kerkeelike leven.

Dat we ons van harte hierover verblijden spreekt vanzelf. Er ligt in nauwere aansluiting zoo ongemeene kracht. Kracht naar binnen, omdat alle gaven en talenten, die God aan de Kerk schonk, daardoor ten goede van allen komen. En kracht naar buiten, omdat waar broeders saam in liefde wonen, ook degenen die nog verre staan, vanzelf worden getrokken.

Naar we vernemen wordt, zij het dan ook in stilte, in menige nog gedeelde kerk aan dezen zelfden arbeid gewerkt. Natuurlijk eischt die arbeid groote voorzichtigheid en wijsheid. Een poging om bij elkander te komen, die niet slaagt, brengt allicht de broeders verder van elkander. Maar wanneer over en weer de geest van Christus heerscht, om niet te zien op wat men zelf bezit, maar op wat een ander noodig heeft, overwint de liefde alle bezwaren en struikelblokken. En straks wordt dan gejubeld en gedankt, omdat de eenheid, die Christus van den Vader voor zijn gemeente bad, ook zichtbaar aan buiten treden mag.

Geve Rotterdam's voorbeeld moed en kracht aan de Kerkeraden, die aan dezen arbeid getogen zijn, om niet te vertragen, maar met beleid door te zetten. En verwekke het die kerken, die nog niets deden, tot heilige jaloerschheid.

Uit de Pers.

Ds. Taselaar, die onze kerkelijke pers telkens verrijkt met practische stukken, en wiens vindingrijkheid op dit gebied onuitputtelijk schijnt, heeft het ditmaal in het *Gereformeerd Volksblad* over een „Wereld zonder God”.

Daar woedt tegenwoordig een felle strijd in alle landen en onder alle volken. Het grootste deel der menscheit staat in volle wapenrusting, om den God des Hemels en der aarde in bittere vijandschap te bestrijden. Het groote punt, waarover het in die worsteling gaat, is: of alle dingen hier op aarde worden geregeld door God in den hemel, dan of de mensch de wetten stelt. In vroeger eeuw had het woord „godloochenaar” een ontzettenden klank. Als toen iemand durfde zeggen, dat hij niet aan God geloofde, werd hij als met den vinger nagewezen. Dat is thans zoo niet meer. Van alle kanten wordt nu stout en openlijk het bestaan en de kenbaarheid Gods geloochend. Met God nog rekening te houden is onwetenschappelijk. Het is in onzen tijd bij velen een blijk van gezond verstand, van verlichting en beschaving, niet meer

aan God te geloven, die le en westervoren zo Jonge menscheit wereld nog nau hoogen toon, da een God is. En spreken over de hunner ouders, v zijn Woord.

Ziedaar dan de leidt: een werel de schrikkelijke mocht verstaan. Maar dat is imm troep menschen. Een wereld zo alsof iemand spr gebouwd werd. I geheel uit zich l achten, als imbu bouw. Toch rege geloofs, als zij deze taal willen van hooge verlic Welk een ongelooft, dat i neent liever as van het toeval o het noodlot, dan geleid en gereg hand Gods.

Welk een dui ongelooft. Want God is, maar s dat men God, den grootsten v is er iets den tuimlijker is? Zo een zoon hoord wien hij alles v was? Zoo doet n menschen Schep vijand noemt v een blijk van. Maar wat men h duisternis van o Dagelijks nee roepen: „Wie is ik ken geen ar wensch”.

De ongelooftv het heilig gebou wat hun zelf b God noodig.

Een wereld zo alles door men wat het is, en menscheeljk poec Wacht u, leen loots. Zij is de voor velen oot. Want een werel goedvinden gant, gansche heela jongeling, die zo op een goeden u huurde en daan een dwazen waag op zoo'n reukeloo

De stoumdoel met alle wetten God de wereld i „Geen nood, w zijn beeld in di dan ook slechts i een gesin, een v verwerpt, gaat i een schip in d dronken zijn.

Een wereld i zonder roer en k zonder leiding; den menscheit, die Doch de lee eenen male vru trein naar Parij dat hij niet naar zou dat aan de veranderen? In d de rails, die gel al het bewerden. Londen aan, ma

Zoo heeft God raad of wij het gel raad geschiedt; het zal met al eniken mensche den, niet zoale eenvoudigen het soaals God in d

Wacht u toch het ongelooft. V de handen der aan allerlei die werelddienst, ma ten smadelijke e wie God niet die zelf en een sla de onderhouing en heerlijk loon.

De Heere ste persoonlijk, huis leven. Wie nu i zich buigt om i het Woord Go leven en sterven des Heeren we elende om.

Daar wordt i en muziek, mer en wil daarmede De mensche b en een lichaam, der ziel worden „Ik heb honger” zegt de geest d een concert en schilderijen.” D „Ik heb honger i

Heel de werel „menschen zie kan dat doen. Heiligen Geeste Water des lev gelooven.

Een wereld i onder hoop en een doofhoor, wa als een slaat v het bedrog des v vol angst in b en met de vers hart, hoerier h zich selven verb

De toon, die tot de concies En wat Ds. niet te sterk g De wereld o dan het heide dat het was i en troost.

Want de hee het Evangelie. En het ooge omdat het Ch baring van Go

Aan Da. R. bij de Gef. i recht geschoon mocht gedenk bij die kerk. Vierde eener te